

Risicomanagement schaatstoertochten natuurijs

1. Ontstaan en ontwikkeling

Schaatstoertochten behoren tot de oudste evenementen in ons land. Vanaf de 17^e eeuw werden al activiteiten op natuurijs georganiseerd en dit is door schilders op paneel of doek vastgelegd (o.a. exposities “Winters van weleer”). Later werden dorpentochten populair. Tijdens de winter van februari 2012 bleek dat dorpentochten nog steeds favoriet te zijn.

Toertochten kunnen niet ruim van tevoren worden gepland en zij vinden onregelmatig plaats, omdat zij weersafhankelijk zijn. IJclubs zijn echter op grillig en wispelturig weer ingesteld. Wanneer betrouwbaar natuurijs binnen bereik komt, kunnen zij hun organisatie binnen enkele dagen op poten zetten. Een toertocht organisatie comité moet compact en slagvaardig zijn. Dat is functioneel georganiseerd met een vaste verdeling van taken en verantwoordelijkheden.

IJclubs zijn van oudsher gericht op het beperken van fysieke veiligheidsrisico's voor schaatsers: schatten van weersomstandigheden, het keuren van ijsdikte (> 12 cm), uitzetten van schaatsroute, afzetten van wakken, sneeuwvrij maken van het parcours, aanbrenge van kluunplaatsen, start- en stempelplaatsen, EHBO-posten, koek-en-zopie tenten en nazorg. Sinds 2010 wordt dit in draaiboeken vast gelegd.

Naast toertochten is het merendeel van de ijclubs ook gedurende het zomerhalfjaar actief met het organiseren van sportevenementen (o.a. natuurwandeltochten in de Eilandspolder, Ronde van IJpendam, Dorpsloop van Baambrugge, skeelertrainingen bij Woudenberg en jeugdactiviteiten). Verkeersregelaars zijn meestal jaarrond actief en zij worden ook bij Sint Nicolaas intochten ingeschakeld. IJclubs hebben vaak goede contacten met de vrijwillige brandweer.

2. Recente toertochten

In februari 2012 konden bijna 50 toertochten in Noord-Holland en Utrecht worden gereden. Zij trokken samen circa 103.000 deelnemers. Het gemiddelde per toertocht kwam dus uit op 2.000 deelnemers. Ongeveer 8/10 deel betrof reguliere dorpentochten met een kleinschalig karakter. De toertochten zijn ordelijk verlopen. Er waren geen problemen.

Goed praktijkvoorbeeld (best practice): de Vijfdorpentocht bij Avenhorn trok 3.700 deelnemers op 11 februari 2012 en 2.000 deelnemers op 12 februari 2012. Deelnemers konden een keuze maken uit:

- 4 afstanden: 3 trajecten van 12 km en 1 traject van 45 km;
- 8 startplaatsen, keuze uit aanrijroutes en parkeerterreinen;
- starttijden vanaf 10.00 uur t/m 14.00 uur.

Deze werkwijze maakte een goede spreiding van deelnemers mogelijk. Er hebben zich geen problemen voorgedaan. Risicospreiding in ruimte en tijd werkt goed.

Publiekstrekkingen waren Eilandspoldertocht, Bannetocht, Ankeveense Plassentocht, Plassentocht Kortenhoef en Waterlandtochten. Zij trokken samen ongeveer 2/3 deel van alle schaatsers in Noord-Holland en Utrecht. Tijdens de Eilandspoldertocht op 11

februari 2012 was het uitzonderlijk druk (bijna 9.200 deelnemers) en dit ging gepaard met meer verkeersdrukke. Dankzij risicospreiding konden grote aantallen schaatsers in goede banen worden geleid.

3. Vergelijking andere evenementen

Naar landelijke maatstaven is de omvang van toertochten bescheiden. Ruim 4/5 deel van de toertochten heeft een regulier en kleinschalig karakter (gemiddeld circa 2.000 deelnemers; altijd < 5.000; niet gelijktijdig en niet langdurig aanwezig).

Nederland telt circa 2.500 evenementen met 10.000 of meer deelnemers (gelijktijdig en langdurig aanwezig, inclusief toeschouwers) en de top-100 omvat evenementen met 100.000 of meer deelnemers. Tot de grote sportevenementen behoren o.a. Vierdaagse van Nijmegen, Marathon van Rotterdam, TT-Assen, Dam tot Dam loop en Amstel Gold Race. De Elfstedentocht is het grootste schaatsevenement (200 km, maximaal 16.000 deelnemers, exclusief toeschouwers en media).

Op basis van landelijke criteria voor “grootschalige” evenementen (> 15.000 deelnemers, gelijktijdig aanwezig en langdurig aanwezig) kan de conclusie worden getrokken dat grote toertochten tot de uitzonderingen behoren. Bij voorbeeld:

- Elfstedentocht.
- IJsselmeertochten (o.a. op 4 februari 1996 waren er circa 40.000 schaatsers).
- Sommige primeurs (o.a. Vijfmerentocht op 24 januari 2013 in NW-Overijssel).

4. Risicoclassificatie

Recente regelgeving omvat een vereenvoudigd risicoanalysemodel op basis van het aantal (gelijktijdig aanwezig) bezoekers. Dit maakt een goede risicoclassificatie van toertochten in Noord-Holland en Utrecht mogelijk op basis van het aantal deelnemers.

	Aantallen deelnemers	Aandeel obv aantal toertochten	Aandeel obv aantal deelnemers	Voorbeelden	Draaiboek Advies	Aandachtvragers
A	< 5.000	79%	24%	Schermer Molentocht Vijfdorpentocht Grote Vliettocht Enkhuizer Grachtent. Rietlanden (IJburg) Poldertocht De Hoef Henschotermeer en andere reguliere tt.	Standaard advies. Korter en bondiger draaiboek. Eenvoudige revisies.	
B	5.000 à 15.000	17%	46%	Publiekstrekkers, o.a. Eilandspoldertocht Bannetocht Ankeveen Kortenhoef Waterlandtochten	Maatwerk	Verkeercirculatie (500 auto's per 1.000 deeln.) Meer EHBO-ers (1 per 1.000 deelnemers erbij) Primeurs.
C	> 15.000	4%	circa 30%	IJsselmeertochten	Maatwerk	Verkeercirculatie (500 auto's per 1.000 deeln.) Hogere EHBO-eisen (o.a. 1 per 1.000 erbij) Scenario-analyses Primeurs.

Deze indeling is gebaseerd op het maximum aantal deelnemers aan een toertocht op één dag. Een vijftal publiekstrekkingen is in categorie B ingedeeld, omdat zij zo nu en dan meer dan 5.000 deelnemers telden. Incidentele pieken zijn dus meegewogen.

Ter illustratie: de Eilandspoldertocht bereikte een record van 9.200 deelnemers op zaterdag 11 februari 2012 en dit viel samen met uitzonderlijk mooi schaatsweer (vorst, zon en weinig wind). Op zondag 12 februari 2012 was met 2.900 deelnemers weer een normaal niveau terug gekeerd. In de loop der jaren is de Eilandspoldertocht ruim 80 keer gereden en de opkomst fluctueerde normaal tussen 1.500 en 4.000 deelnemers. De Eilandspolder-tocht is op basis van uitschieters bij categorie B ingedeeld.

In februari 2012 waren geen toertochten op het IJsselmeer mogelijk. De ervaring leert dat IJsselmeertochten soms meer schaatsers aantrekken dan alle reguliere toertochten uit de A-categorie bij elkaar opgeteld. Op 4 februari 1996 telde de toertocht tussen Enkhuizen en Stavoren 9.400 deelnemers met een stempelkaart, maar volgens de politie waren er naar schatting 40.000 schaatsers op het natuurijs.

5. Factoren

Er zijn per saldo geen verzwarende factoren bij reguliere schaatstoertochten (categorie A; < 5.000 deelnemers). Dit kan worden gevalideerd. De EHBO-vraag bij toertochten (0,50% à 0,75%) komt overeen met cijfers van GHOR Nederland over de gemiddelde zorgbehoefte bij evenementen (0,50% à 0,80% per bezoeker). De aard van schaatsblessures is anders (o.a. polsletsels) en medische problemen door alcohol of drugs komen bij toertochten zelden voor. Bij toerschaatsen is geen sprake van een verhoogd risico. Er zijn wel valide argumenten voor risicoclassificatie en risicospreiding.

Verzwarende factoren of omstandigheden zijn geconcentreerd bij een beperkt deel van de schaatstoertochten. Dit betreft in het bijzonder:

- IJsselmeertochten: soms risico's op een massale toeloop van publiek, weer- en windgevoelig traject, slecht bereikbaar voor ambulances (categorie C).
- Primeurs: hoger risico op grote toeloop van publiek en extra verkeersdruk als één publiekstrekking kan worden gereden en niet op andere plaatsen in ons land kan worden geschaatst, dus geen risicospreiding (categorie B).
- Noord-Holland tocht (200 km): hoger risico op onderkoelings- of bevroeringsverschijnselen, afhankelijk van de windchill.

Risico's voor kinderen bij open water gelden vooral als het ijs te dun is. Kinderen zijn niet bekend met deze gevaren. Ook blijkt dit uit reddingsacties van de brandweer. Bij officiële toertochten onder auspiciën van de KNSB is het risico voor kinderen echter laag, omdat de betrouwbaarheid van natuurijs door ijsmeesters wordt gecontroleerd en er is toezicht van ijsclubs.

Een voordeel van het ruimtelijk profiel van toerschaatsen is dat schaatsers in ruimte en tijd zijn gespreid. Dat werkt goed. Een deel van schaatsroutes is moeilijk bereikbaar voor ambulances en daarom worden apart afspraken gemaakt over het transport van gewonden naar aanlandingspunten voor ambulances, maar daartegenover staan verlichtende omstandigheden zoals een goede risicospreiding.

Er zijn geen klachten over de verstoring van de openbare orde, geen geweld of rellen, geen alcohol- of drugsproblemen. De sfeer bij toerschaatsen is bijna altijd gezellig.

6. Risicospreiding

Primeurs in populaire schaatsgebieden lopen een hoger risico op een grote toeloop van publiek: o.a. Molenviergang op 7 januari 2009 bij Aarlanderveen (Zuid-Holland) en Vijfmeerentocht op 24 januari 2013 in NW-Overijssel. Dit zijn twee GRIP 2 gevallen vanwege verkeersdrukte en files, bestuurlijke druk en toestromende pers/media. Naar aanleiding van deze twee GRIP 2 gevallen hebben politie en brandweer geadviseerd geen vergunning meer te verlenen voor één schaatstoertocht als er verder in Nederland niet kan worden geschaatst. Zij pleiten ervoor om meerdere schaatstochten per dag te organiseren. Dit advies sijpelt langzaam door bij ijsclubs, gemeenten en GHOR's.

Sinds 2010 is risicospreiding een speerpunt in het beleid van KNSB Gewest Noord-Holland en Utrecht. Dit streven wij na door op meerdere plaatsen tegelijkertijd en/of meerdere dagen achtereenvolgende toertochten te organiseren. In februari 2012 werd een goede risicospreiding bereikt. Er werden meer reguliere dorpentochten georganiseerd. Wij hebben kleine ijsclubs ondersteund bij het maken van draaiboeken. Er hebben zich geen problemen voorgedaan.

Deze werkwijze in februari 2012 biedt verschillende voordelen:

- Risicospreiding; laag risico op grote toeloop van publiek naar één plek.
- Veelzijdiger programma met meer keuzemogelijkheden voor schaatsers.
- Kleine ijsclubs met kleine toertochten kunnen meedoen.

Bij kleine toertochten zijn primeurs wel haalbaar. Op 7 februari 2012 kon op de Henschotermeer (2 km) de eerste officiële toertocht worden gereden en daaraan namen 650 schaatsers deel. Op 26 januari 2013 was de Rondetocht Rietlanden (2 km) bij Amsterdam-IJburg mogelijk en dit trok 550 deelnemers. Het risico op een grote toeloop van publiek bleek in beide gevallen laag te zijn.

Dit ligt anders bij publiekstrekkingen zoals Eilandspoldertocht en de Bannetocht die landelijk bekend zijn. Op 10 januari 2009 heeft de Bannetocht een vuurdoop gehad en er hadden zich 12.000 deelnemers ingeschreven, maar volgens de politie waren er naar schatting 20.000 schaatsers op het natuurijs. Bij publiekstrekkingen kunnen we beter in konvooi verband optrekken om risico's beter te spreiden.

Risicospreiding is nog geen landelijk beleid. Wij krijgen klachten van ijsclubs over de overmaat aan wet- en regelgeving. Regelgeving hindert risicospreiding en dit zal niet de bedoeling zijn. Graag willen wij met u bespreken hoe risicospreiding in uw regio kan worden bevorderd.

7. Weersomstandigheden

Voor veilig natuurijs is strenge vorst nodig (-/-10°C of lager). Officiële toertochten van de KNSB zijn pas mogelijk bij een ijsdikte van minimaal 12 cm. Dit wordt door ijsmeesters van ijsclubs gecontroleerd.

Toertochten gaan niet door bij extreme weersomstandigheden: o.a. sneeuwstorm of zware sneeuwval, dichte of zeer dichte mist en windchill (gevoelstemperatuur bij vorst en harde wind; +/- 20°C of lager). Op verzoek van GHOR Noord-Holland Noord is de grens bij een windchill van +/- 20°C gelegd. Daarnaast hebben wij andere bronnen geraadpleegd (o.a. artikel in Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde, 1998). Wij stellen voor dat alle ijsclubs en alle gemeenten dezelfde norm gaan hanteren.

Uit EHBO-statistieken blijkt dat onderkoelings- of bevriezingsverschijnselen zelden voorkomen bij toertochten (relatief korte afstanden/tijdsduur). Uitzonderingen:

- Elfstedentocht (200 km): in 1997 werd 5% van de deelnemers hiervoor door de EHBO behandeld. Dit risico geldt ook voor de Noord-Holland tocht (200 km).
- IJsselmeertochten: het gaat om weer- en windgevoelige trajecten. IJskisten en wakken kunnen veranderen als de wind draait.

Toertochten zijn voorbereid op sneeuwbuien. Zij beschikken over sneeuwschuivers en vegers om schaatsroutes sneeuwvrij te maken. Dat is altijd goed voor de ijsveiligheid.

Bij ideaal schaatsweer (vorst, zon en weinig wind) gaan meer mensen toertochten rijden dan bij guur weer, waardoor verkeersdrukke en EHBO-vraag hoger uitvallen.

8. Draaiboeken

In aanvulling op het basisdraaiboek van de KNSB beschikt elke toertocht over een eigen draaiboek toegesneden op de lokale omstandigheden. In een draaiboek zijn voorzorgsmaatregelen uitgewerkt voor o.a. veiligheid, EHBO en verkeer. Tijdens toertochten in februari 2012 hebben de draaiboeken zich in de praktijk bewezen en de betrokken partijen zijn ermee vertrouwd geraakt. Op basis van evaluaties zijn “de puntjes op de i” gezet.

De opzet van de draaiboeken is afgestemd op de risicoclassificatie. Toertochten met een regulier en kleinschalig karakter (A-categorie) lenen zich beter voor een compact draaiboek dat uniform is opgebouwd. Maatwerk is noodzakelijk bij publiekstrekking en andere aandachtvragers (B en C-categorie). Een “one size fits all” draaiboek is niet haalbaar. Risicodifferentiatie werkt effectiever.

Goed praktijkvoorbeeld (best practice): voor reguliere dorpentochten (A-categorie) is een compact draaiboek ontwikkeld dat uniform is opgebouwd (maximaal 10 blz). Dit model is tot stand gekomen met medewerking van GHOR Noord-Holland Noord en gemeente Medemblik. Eerst is dit uitgetest bij een toertocht in West-Friesland. Dit was een schot in de roos. Vervolgens is dit voorbeeld door een groot aantal toertochten en gemeenten in Noord-Holland en Utrecht overgenomen.

Er kan met een vereenvoudigde revisie van draaiboeken worden volstaan. Dat bespaart tijd en geld voor alle betrokkenen. Vaak zijn jarenlang geen toertochten mogelijk. Een uitgebreide revisie is nuttig als er een schaatswinter met toertochten is geweest. De telefoonlijst met 06 en noodnummers moet wel jaarlijks worden gecontroleerd, omdat rekening moet worden gehouden met mutaties door o.a. gemeentelijke herindelingen en de vorming van landelijke politie met een andere regio-indeling.

9. Klachten

Wij krijgen steeds meer klachten van vrijwilligers over een overmaat aan wet- en regelgeving voor schaatstoertochten. Draaiboeken dijen steeds meer uit, er worden steeds meer formulieren geïntroduceerd en doublures lopen op. Landelijke criteria verwateren door een lappendeken aan “verfijningen” in regelgeving bij regionale GHOR’s. Sinds 2001 heeft de overheid richtlijnen ontwikkeld voor grootschalige evenementen zoals Dance Valley. Een aantal gemeenten en GHOR’s willen dit ook toepassen bij reguliere dorpentochten met een kleinschalig karakter. Dit maakt geen professionele indruk. Wij hebben bezwaarschriften tegen de overmaat aan regelgeving ingediend. Naar onze schatting kan het merendeel van de regelgeving en formulieren worden geschrapt.

Sinds de rellen bij het dancefeest Sunset Grooves in Hoek van Holland (2009) worden toertochten lastig gevallen met vragen van een aantal gemeenten en GHOR’s over veiligheidsplannen. Echter, toertochten zijn ordelijk verlopen. Bij toertochten waren er geen verstoringen van de openbare orde, geen alcohol- of drugsproblemen, geen geweld of rellen en geen hooligans. Goed gedrag wordt niet gewaardeerd. Dit is demotiverend voor vrijwilligers.

Slecht praktijkvoorbeeld (bad practice): voormalige gemeente Schermer en GHOR Noord-Holland Noord. Het draaiboek van de Vijfdorpentocht bij Avenhorn is in korte tijd buitenproportioneel uitgedijd naar meer dan 50 blz, terwijl dit een regulier dorps-evenement is. Dit valt te wijten aan het stapelen van regelgeving en formulieren door o.a. gemeente Schermer en GHOR Noord-Holland Noord. Het aanvraagformulier, veiligheidsformulier en het draaiboek vertonen zeer veel doublures (80% à 90%). De ijsclubs moeten vaak 3x hetzelfde invullen. Bovendien is een deel van de regelgeving en brochures niet relevant voor schaatstoertochten.

10. Verkeer

De verkeersdruk is gerelateerd aan het aantal schaatsers. De ervaring heeft geleerd dat bij toertochten met meer dan 5.000 deelnemers extra verkeersmaatregelen nodig zijn, bij voorbeeld meer parkeerterreinen en eventueel eenrichtingsverkeer. Er was eenrichtingsverkeer ingevoerd bij o.a. de Eilandspolderstocht.

Goed praktijkvoorbeeld (best practice): Gemeente Wijdmeren heeft in samenwerking met de politie zelf een verkeerscirculatieplan opgesteld om het verkeer naar o.a. de Ankeveense en Kortenhoefse plassentocht in goede banen te leiden. Zij belegt jaarlijks in het najaar een operationele bijeenkomst met ijsclubs en hulpdiensten om afspraken te maken over veiligheid, verkeer en EHBO. De wijkagent vervult een spil functie bij de dagelijkse contacten tussen ijsclubs, gemeente en hulpdiensten.

Lokale deelnemers kunnen lopend of per fiets komen, maar deelnemers van buitenaf komen meestal met auto’s. Dorpen op het platteland zijn niet of nauwelijks bereikbaar met openbaar vervoer. Bij publiekstrekkingen komen relatief meer deelnemers met een auto en wij gaan daarbij uit van circa 500 auto’s per 1.000 deelnemers (niet gelijktijdig aanwezig). Tijdens de toertochten in februari 2012 hadden ijsclubs afspraken met agrariërs gemaakt om extra parkeerterreinen op weilanden bij dorpen in te richten.

11. EHBO

Ongeveer 0,50% van de schaatsers krijgt bij officiële schaatstoertochten te maken met blessures, waarvan 6/10 deel kleine verwondingen (o.a. blaren) en 4/10 deel letsels die in het ziekenhuis moeten worden behandeld (o.a. polsletsels). Bij ongeveer 1/10 deel van de blessures (1/4 deel van de letsels) moet een ambulance worden opgeroepen (o.a. hoofd/hersenletsels). Gewonden lopen hogere risico's op onderkoeling. Vandaar dat EHBO-posten bij toertochten moeten beschikken over foliedekens en dekens, spalkmaterialen en brancards.

Goed praktijkvoorbeeld (good practice): EHBO bij Ankeveense Plassentocht. Dit is een publiekstrekker. Zij krijgt een zeer goede beoordeling op basis van feedback van EHBO en Lotuskringen uit ons land. Als sterke punten worden genoemd:

- Eén noodnummer voor EHBO en dit staat op de stempelkaart.
- Korte lijnen, het bestuur luistert naar de EHBO en neemt actie als dit nodig is.
- Aparte werkplek voor EHBO in het clubgebouw van de ijssclub.
- Quads zijn bij EHBO-posten direct beschikbaar.
- Logboek en registratie worden goed bijgehouden.

De EHBO-paragraaf in het draaiboek is kort en bondig, minder dan één A4tje. Met medewerking van gemeente Wijdmeren en GGD zijn heldere afspraken gemaakt.

De vraag naar EHBO is gerelateerd aan het aantal schaatsers. Tijdens de topdag van de Eilandspoldertocht op 11 februari 2012 kwam de EHBO totaal 69 keer in actie. Dat is 0,75% gerelateerd aan het aantal deelnemers (9.200 met stempelkaart) en circa 0,50% als zwartrijders worden meegewogen. Bij publiekstrekkingen moeten dus extra EHBO-ers worden gemobiliseerd. Daarentegen viel er voor de EHBO weinig te doen bij reguliere dorpentochten. Wij hanteren de GHOR-richtlijn van minimaal 2 EHBO-ers en minimaal 1 EHBO-er per 1.000 deelnemers bij een evenement. In de praktijk zijn bij toertochten meer EHBO-ers paraat (o.a. Vijfdorpentocht bij Avenhorn beschikte op 11 en 12 februari 2012 over 12 EHBO-ers voor 2.000 à 3.700 deelnemers).

12. Wijze van alarmering

Toertochten maken steeds meer gebruik van één noodnummer, waardoor spoedgevallen rechtstreeks naar de regionale meldkamer kunnen worden geleid (in plaats van 112, waarbij bellers rechtstreeks terecht komen bij de KLPD te Driebergen). Snel lokaliseren van gewonden blijft lastig. GPS is handig. Wanneer er één gewonde valt, kunnen tientallen telefoontjes van omstanders op meerdere plaatsen tegelijkertijd binnen komen, terwijl deze allemaal zijn te herleiden tot één ongeval. Dergelijke "ruis" is gerelateerd aan het aantal deelnemers. Het is belangrijk heldere afspraken te maken over coördinatie en communicatie tussen EHBO en CPA/ambulances.

Vooraf primeurs met een verhoogd risico op een grote toeloop van publiek vormen ideale omstandigheden voor geruchten en via sociale media kunnen geruchten zich snel verspreiden. Bij voorbeeld: Vijfmerentocht op 24 januari 2013 in NW-Overijssel, primeur en met massale toeloop van publiek. Naast de verkeerschaos kwamen spoedig geruchten in omloop dat "mensen massaal door ijs zakken, op meerdere plekken", deze geruchten konden zich via sociale media zeer snel verspreiden en dit trok spoedig aandacht van landelijke nieuwsmedia. De gemeente had een GRIP 2 procedure in werking gezet. De geruchten over grote aantallen gewonden bleken echter loos alarm

te zijn. Er was een grotere vraag naar EHBO, maar dit gaf volgens de GHOR een normaal verloop te zien (t.o.v. aantallen schaatsers). Meer informatie hierover kunt u vinden in het evaluatieverslag van gemeente Steenwijkerland dd. 13 februari 2013.

Goed praktijkvoorbeeld (good practice): EHBO bij Waterlandtochten. Dit is een publiekstrekker. Op basis van feedback worden als sterke punten genoemd, o.a.:

- De coördinator van EHBO in de centrale post is voorzien van een grote kaart, laptop en telefoonlijst. Op de grote kaart zijn EHBO-posten, schaatsroute, uur hokken en een aantal gps-coördinaten aangegeven. Door deze opzet kan de locatie van gewonden beter worden geverifieerd.
- De coördinator van de EHBO heeft goede contacten met de CPA. Als er een gewonde is en een groot aantal telefoontjes op meerdere plaatsen tegelijkertijd binnen komt, kan dit sneller worden gefilterd. Ook kan dan beter de urgentie worden bepaald: spoedeisende versus gewone gevallen.
- EHBO-posten beschikken over portofoons van de brandweer.

Met medewerking van gemeente Waterland en GPA's zijn heldere afspraken tot stand gekomen. EHBO-ers met werkervaring bij ambulances zijn bijzonder waardevol.

13. Waterschappen

Wetterskip Fryslân beschikt over een ijsnota, waarin afspraken zijn gemaakt over het stil leggen van gemalen tijdens een vorstival om een betere aangroei van natuurijs mogelijk te maken. Dit voorbeeld heeft navolging gekregen bij andere waterschappen, waaronder Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV). Tijdens de winter van februari 2012 heeft AGV ook een vaarverbod voor bepaalde wateren ingesteld en schotten bij bepaalde rioolzuiveringsinstallaties geplaatst. Dat heeft goed gewerkt.

Het loopt bij waterschappen soms slecht. Tijdens een toertocht in januari 2013 in NW-Overijssel had Waterschap Reest en Wieden per abuis gemalen aangezet, waardoor het natuurijs bij een startplaats snel aftakelde en potentieel levensgevaarlijke situaties voor het publiek waren ontstaan. Waterschap Reest en Wieden beschikt nog niet over een ijsnota. Ook Hoogheemraadschap Holland Noorderkwartier (HHNK) heeft nog geen ijsnota gemaakt. Dit hiaat moet worden aangepakt.

14. Losse eindjes risico's

Elk schaatsseizoen vallen er weer slachtoffers, omdat schaatsers te vroeg schaatsen op onveilig natuurijs. De brandweer moet regelmatig in actie komen om drenkelingen te redden. Te dun ijs is gevaarlijk voor hulpdiensten en ijsclubs. Natuurlijk is het beter als publiek geduld toont en tijd gunt aan natuurijs om verder aan te groeien. Gemeenten, hulpdiensten en ijsclubs hebben een gemeenschappelijk belang bij voorlichting.

Ongeveer 1/10 deel van de schaatsblessures in Nederland is afkomstig van officiële toertochten van de KNSB en gewonden worden door EHBO-ers behandeld. Liefst 9/10 van de schaatsblessures ontstaat op dagen of plaatsen, waar het natuurijs nog niet betrouwbaar is of waar geen officiële toertochten mogen worden gereden. Er zijn dan geen faciliteiten zoals EHBO-posten in de buurt die gewonden kunnen opvangen. Dit probleem wordt niet opgelost door steeds meer regelgeving in te voeren ten laste van officiële toertochten.

Spontane activiteiten en sociale media leiden soms tot een grote toeloop van publiek, bij voorbeeld NW-Overijssel (eind januari 2013), Gouwee (eind januari 2013), boezemwateren bij Kinderdijk (februari 2012), Wormer- en Jisperveld (januari 2009) en het IJsselmeer (diverse keren). Gemeenten, hulpdiensten en ijsclubs staan dan voor dilemma's. Ijsclubs krijgen zo nu en dan vragen van overheden om toertochten te organiseren of faciliteiten op het natuurijs te plaatsen. Wanneer natuurijs nog niet of niet meer betrouwbaar is (ijsdikte minimaal 12 cm), kan geen officiële toertocht worden georganiseerd en we lopen aansprakelijkheidsrisico's.

Dit ligt anders als natuurijs betrouwbaar is. Ijsclubs zijn uitgerust om de veiligheid op natuurijs te bewaken, terwijl de politie ervaring heeft met o.a. verkeerscirculatie. Een spontane toeloop naar één gebied kan beter worden ingetoomd als er meer uitwijk- of keuzemogelijkheden zijn. Een betere risicospreiding is mogelijk als we op meerdere plaatsen tegelijkertijd reguliere dorpentochten kunnen organiseren. Door samenwerking kan publiek beter worden opgevangen.

15. Opleidingen en trainingen.

De KNSB organiseert een tweetal opleidingen, te weten de opleiding natuurijsmeester en de opleiding toertochtorganisator. Deze opleidingen zijn gestart in 2008 en worden in het najaar regionaal gegeven. Ook binnen het gewest Noord-Holland/Utrecht zijn deze opleidingen jaarlijks gegeven.

Tijdens de opleiding tot natuurijsmeester wordt uitgebreid ingegaan op o.a. ijsbanen, ijsvorming, soorten ijs, ijs op vaarten en meren, ijsdiktemetingen, gevaarlijke plekken afzetten, ijscontroles, wanneer een toertocht kan worden georganiseerd.

Tijdens de opleiding tot toertochtorganisator wordt aandacht besteed aan de taken en verantwoordelijkheden van toertochtorganisaties. Tevens wordt ingegaan op o.a. ijsveiligheid, draaiboeken, vergunningen, calamiteiten, verkeer en communicatie.

KNSB Gewest Noord-Holland/Utrecht organiseert in het najaar thema-avonden over toerschaatsen, ter voorbereiding op het nieuwe schaatsseizoen. Daarnaast organiseren wij in het voorjaar een evaluatie-bijeenkomst als er toertochten zijn gereden.

Van de toertochten in februari 2012 is een evaluatierapport gemaakt en daarin zijn de bevindingen van de EHBO verwerkt. Dit is in een gewestelijke evaluatiebijeenkomst op 2 april 2012 met de toertochten besproken. Naar aanleiding van deze evaluatie zijn de "puntjes op de i" gezet bij draaiboeken en bij opleidingen.

16. Informatie.

Voor meer informatie over schaatstoertochten kunt u terecht bij:

- www.schaatsen.nl van de KNSB. Dit biedt een overzicht van officiële schaatstoertochten onder auspiciën van de KNSB in Nederland. Daarop kunnen schaatser ook informatie vinden over o.a. kledingadviezen.
- www.knsb-nhu.nl van de KNSB Gewest Noord-Holland/Utrecht, onder de rubriek "toerschaatsen", voor informatie over officiële schaatstoertochten in Noord-Holland en Utrecht.

- De ijsclub in uw woonplaats. Ongeveer 2/3 deel van de ijsclubs beschikt over een eigen website. Zij zijn bekend met lokale omstandigheden en zij kunnen aangeven waar natuurijs wel versus niet betrouwbaar is.

KNSB Gewest Noord-Holland/Utrecht
GTC Toerschaatsen (voorzitter).
Willem Rol
Schakelstraat 23
1536 AP Markenbinnen
E-mail: willem.rol@icu.nl